

Nr 406.

Av herr **Kollberg**, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 33, med förslag till förordning angående en tillfällig skatt i syfte att motverka vissa investeringar i varulager och inventarier (investeringsskatt).

I proposition nr 33 till årets riksdag har Kungl. Maj:t framlagt förslag till förordning angående en tillfällig skatt i syfte att motverka vissa investeringar i varulager och inventarier. Enligt förslaget skall sådan skatt erläggas av flertalet rörelseidkare med en årsomsättning av lägst 200 000 kronor, om rörelseidkaren vid utgången av beskattningsåret (1951) befinnes ha ökat sitt lager, jämfört med lagret vid 1949 års utgång, och samtidigt ökat den dolda reserven. Beskattningsbart belopp skall därvid vara ett belopp, som motsvarar reservökningen eller, om värdet av lagerökningen är lägre, sistnämnda värde. Likaså skall skatt utgå bl. a. om rörelseidkaren vid investering av medel i inventarier under år 1951 verkställt större avskrivningar å dessa inventarier än 10 procent eller i vissa fall 20 procent, varvid det beskattningsbara beloppet i regel skall vara skillnaden mellan denna maximiavskrivning och den avskrivning, för vilken avdrag medgivits vid inkomsttaxeringen. Skatten skall enligt förslaget utgå med 10 procent å det beskattningsbara beloppet.

Avsikten med det framlagda skatteförslaget har angivits vara att i inflationsbekämpande syfte söka begränsa *mindre angelägna investeringar*.

Hela förslaget är enligt min mening ägnat att väcka starka betänkligheter. På sätt visats i Industriförbundets m. fl. yttrande över den första promemorian i saken ha näringslivets investeringar under senare år icke varit onormalt omfattande, om man jämför dem med investeringarna under åren närmast före kriget, och de investeringar som gjorts ha i stor utsträckning varit erforderliga med hänsyn särskilt till knappheten på arbetskraft. Någon särskild anledning att antaga, att investeringarna under 1951 skulle bli exceptionellt stora, har icke påvisats.

Att lagerökningar ha skett efter kriget torde visserligen vara ovedersägligt, men detta har till största delen betingats av nödvändigheten att ersätta de lager, som blivit tömda eller kraftigt minskade under kriget. Handelslager ha säkerligen på många områden allttjämt icke nått sådan storlek som erfordras med hänsyn till omsättningen. Härtill kommer att fortsatt lagerökning är av största intresse för samhället ur beredskapssynpunkt och detta icke blott i fråga om sådana varor, beträffande vilka statliga myndigheter direkt föranstaltat om lagerökning.

Då det likväl kan antagas, att en investeringsskatt av den nu föreslagna typen i viss mån skulle kunna begränsa investeringarna, vill jag med hänsyn till angelägenheten av att inflationen i möjligaste mån stoppas och i brist på något lämpligare alternativ icke avstyrka förslaget i dess helhet. Jag fäster därvid särskild vikt vid de upprepade försäkringarna, att lagstiftningens giltighetstid icke är avsedd att förlängas. Däremot finner jag mig föranlåten att påyrka vissa ändringar av förslaget.

Gentemot den kritik, som framförts mot det första förslaget till investeringsskatt, har departementschefen framhållit, bland annat, att en rörelseidkare, som anser investeringar så nödvändiga, att de böra omedelbart genomföras, kan undgå investeringsskatt genom att icke öka reserven i lagret eller icke yrka högre avdrag för avskrivning än som direkt motiveras av förslitning och värdeförsämring. Samtidigt har betonats, att avskrivningsunderlaget i så fall kvarstår, när den föreslagna lagstiftningen upphör att gälla. I den mån rörelseidkarna ha praktisk möjlighet att under beskattningsåret göra de investeringar de finna lämpliga och vänta med avskrivningar till efter beskattningsårets utgång, i samma mån förfelar ju emellertid den föreslagna lagstiftningen i åtskilliga situationer sin verkan. Departementschefen yttrar i detta sammanhang, att den föreslagna konstruktionen av lagstiftningen medför att företag, som ha god tillgång på likvida medel, få större möjligheter till »spekulativa investeringar» än företag med mindre god likviditet. Omdömet, som givetvis icke gäller endast »spekulativa» investeringar utan även sådana investeringar, som te sig högst angelägna, innebär omvänt, att det egentligen är företag med dålig likviditet, d. v. s. i regel företag som icke haft tillfälle att konsolidera sin ekonomi, som få sina möjligheter till investeringar begränsade.

Vi möta här återigen den från krisårens regleringssystem välkända, för rättskänslan stötande verkan av de konstlade ingreppen i det ekonomiska livet, att vissa företag gynnas framför andra. Mest gynnade bli emellertid de stagnerande eller på tillbakagång varande företagen, medan de företag, som äro under kraftig utveckling, bli svårt hämmade. I syfte att förebygga att nystartade företag helt lamslås av bestämmelserna har i 11 § under a) föreslagits, att undantag från bestämmelsernas tillämpning såvitt angår lagerökningar helt eller delvis skall kunna medgivas av en särskild av Kungl. Maj:t utsedd nämnd i fråga om företag, som påbörjat sin rörelse under beskattningsåret eller kort tid dessförinnan.

Denna dispensmöjlighet är enligt mitt förmenande alldeles för knappt tilltagen. Behovet av lagerökning är ofta lika stort eller större för äldre företag som äro stadda i snabb utveckling och som uppvisa stark ökning av omsättningen, och detta behov är i dagens läge så mycket mera poc-kande som lagren på grund av krisårens avspärrning i många branscher alltjämt äro för små även vid oförändrad omsättning. Möjlighet till dispens

från tillämpning av bestämmelserna bör på grund av vad som nu anförts öppnas för företag, som styrka, att de under åren 1950 eller 1951 ökat sin omsättning och till följd därav äro nödsakade att öka sitt lager. Detta skulle med andra ord innebära, att dispens skulle kunna beviljas företag, om omsättningshastigheten på lagret trots lagerökningen icke minskat. Genom en sådan bestämmelse skulle de företag som äro stadda i framåtskridande icke komma i ett sämre läge än företag som stagnerat. Dispensförfarandet ger ju under alla förhållanden garanti för att spekulativa eller eljest obehöriggade lagerökningar icke ske med utnyttjande av avskrivning på lagervärdet.

Vid behandlingen av dispensärenden enligt den nu föreslagna regeln bör uppmärksamhet bl. a. ägnas de företag, som i väsentlig omfattning driva rörelse med produkter som importeras från det s. k. dollarområdet. Myndigheterna ha som bekant varit synnerligen restriktiva vid meddelande av importtillstånd från detta område. De företag, som driva handel med dylika varor, ha därför vid 1949 års utgång haft synnerligen små lager, och för en lagerökning, som icke avser annat än att bringa upp lagret till sådan storlek som omsättningen kräver, bör dispens kunna beviljas.

Dispensmöjlighet bör även beredas sådana skattskyldiga, som under beskattningsåret eller kort tid dessförinnan öppnat en ny verksamhetsgren inom ramen för ett bestående företag. Dessa fall äro ofta fullt jämförliga med de fall då skattskyldig påbörjat sin rörelse under samma tid. Verkingarna av de föreslagna bestämmelserna kunna ofta bli lika betungande för de företag, vilka på så sätt upptagit verksamhet inom ett nytt område, som för helt nystartade företag, och de böra därför erhålla möjlighet till dispens enligt samma grunder som de nya företagen.

Jag är väl medveten om att en av fördelarna med den föreslagna lagstiftningen anses vara, att den verkar så att säga automatiskt och att dess tillämpning icke annat än i undantagsfall skall kräva individuell behovsprövning. Men denna fördel vinnes till alltför högt pris, om skäliga hänsyn till rättvisa och billighet samtidigt måste åsidosättas. Den statliga regleringsapparaten, som var verksam under de pressande avspärrningsförhållandena under kriget och som ofta hade att meddela föreskrifter i största hast, tillgodosåg intresset av differentiering i avsevärt högre grad än det föreliggande förslaget. Det bör kunna fordras att bestämmelserna om investeringskatt, med den betänketid som står till buds, givas sådan utformning att uppenbart obilliga resultat kunna undvikas. Det råder ett starkt motsatsförhållande mellan de allmänna skatteförfattningarnas noggranna beaktande av individuella variationer i skattekraften och den brist på hänsyn, som detta författningsförslag med dess summariska regler visar gentemot berättigade anspråk på individuell behandling av de skattskyldiga. De merkostnader, som ett utvidgat dispensförfarande må kunna föran-

leda, böra icke verka avskräckande, då lagstiftningen enligt departementschefens beräkningar kommer att medföra synnerligen stora icke i och för sig åsyftade inkomster för statsverket.

Även i ett annat avseende anser jag mig böra påyrka ändring i Kungl. Maj:ts förslag. I 11 § första stycket under c) föreslås möjlighet till undantag från bestämmelserna om skatt på avskrivning å värdet av anskaffade inventarier, därest fråga är om inventarieförvärv, varom bindande avtal träffats före den 1 oktober 1950. Undantag får dock enligt förslaget medgivas endast om tillämpningen av bestämmelserna skulle medföra avsevärda betalningssvårigheter för den skattskyldige.

Departementschefen har själv framhållit, att avtal varom här är fråga i regel icke kunna ryggas och att de föreslagna bestämmelserna med avseende på dessa fall icke skulle få någon investeringsbegränsande effekt. Det är under sådana förhållanden svårt att inse, varför icke alla de inventarieförvärv, om vilka bindande avtal träffats före den 1 oktober 1950, lämnats utanför författningens tillämpningsområde. Såsom motiv för föreskriften att undantag icke skall ifrågakomma i andra fall än där tillämpningen av bestämmelserna skulle medföra avsevärda betalningssvårigheter för den skattskyldige har endast åberopats nödvändigheten att begränsa antalet dispensfall. Om emellertid, som följdriktigheten kräver, alla dessa förvärv lämnas åsido, kommer något dispensförfarande i detta avseende icke i fråga. Den nämnd, som har att handlägga dispensärendena, befrias i stället från att taga befattning med ett stort antal säkerligen svårbedömbara fall.

Med stöd av vad sålunda anförts får jag hemställa,

att riksdagen vid antagande av förslaget till förordning angående en tillfällig skatt i syfte att motverka vissa investeringar i varulager och inventarier måtte besluta,

dels att bestämmelserna under 11 § a) måtte på det sätt utvidgas, att undantag från bestämmelserna i 4 § må helt eller delvis medgivas i fråga om skattskyldig, som under åren 1950 eller 1951 ökat sin omsättning och till följd därav varit nödsakad att öka sitt lager eller som under beskattningsåret eller kort tid dessförinnan upptagit verksamhet inom ett nytt område,

dels att skyldighet att erlagga investeringsskatt enligt 5 § icke skall föreligga på grund av avskrivning å värdet av inventarier, vilka förvärvats genom bindande avtal som träffats före den 1 oktober 1950, i följd varav bestämmelsen under c) i 11 § skall utgå.

Stockholm den 20 februari 1951.

Gustaf Kollberg.